

УДК 339.137.2:637.5(477)

DOI: 10.60022/2(9)-4S

Шульга Людмила Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

професор кафедри маркетингу

Полтавський державний аграрний університет, Україна

Shulga Lyudmyla

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Professor in Department of Marketing Poltava State Agrarian University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9320-7566

Куліченко Олександр Анатолійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за ОНП Економіка

Полтавський державний аграрний університет, Україна

Kulichenko Oleksandr

Phd Student

Poltava State Agrarian University, Ukraine

ORCID: 0009-0004-2628-0909

ОЦІНКА ВІДНОСНОГО ІНДЕКСУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО М'ЯСА ІНДИЧАТИНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан і тенденції розвитку світового ринку м'яса індичатини та визначено місце України серед провідних країн-виробників. З урахуванням обмеженості офіційних статистичних даних запропоновано застосування відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) як спрощеного інструменту для порівняльної оцінки позицій держав на міжнародному ринку. Розрахунки виконано за трьома ключовими показниками - обсягом виробництва, експортом та середньою ціною реалізації, із використанням США як базової країни. Отримані результати свідчать про значне відставання України від світових лідерів за масштабами виробництва та експортною діяльністю. Водночас виявлено потенціал для розвитку нішевих сегментів із високою доданою вартістю. Обґрунтовано напрями підвищення конкурентоспроможності українського виробництва індичатини шляхом технологічної модернізації, розширення експортних ринків і вдосконалення державної підтримки. Результати дослідження можуть бути використані у формуванні стратегії розвитку птахівництва та політики експортного позиціонування України.

Ключові слова: конкурентоспроможність, індичатина, відносний індекс конкурентоспроможності, експорт, світовий ринок, Україна.

ASSESSMENT OF THE RELATIVE COMPETITIVENESS INDEX OF UKRAINIAN TURKEY MEAT ON THE WORLD MARKET

Abstract. The article examines the current state and trends in the global turkey meat market and determines Ukraine's place among the leading producing countries. Given the limited availability of official statistical data, the use of a relative competitiveness index (RCI) is proposed as a simplified tool for comparative assessment of countries' positions in the international market. The calculations are based on three key indicators: production volume, exports, and average selling price, using the United States as the base country. The results show that Ukraine lags significantly behind world leaders in terms of production volume and export activity. At the same time, there is potential for the development of niche segments with high added value. The study substantiates ways to increase the competitiveness of Ukrainian turkey production through technological modernization, expansion of export markets, and improvement of state support. The results of the study can be used in shaping the development strategy for poultry farming and Ukraine's export positioning policy.

Keywords: competitiveness, turkey meat, relative competitiveness index, export, global market, Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасний світовий ринок птахівництва характеризується зростанням

конкуренції, диверсифікацією асортименту та активним розвитком нішевих напрямів, зокрема виробництва індичатини. Для України цей сегмент залишається малодослідженим і недостатньо розвиненим порівняно з провідними країнами, що обмежує її експортний потенціал та рівень інтеграції у глобальні аграрні ланцюги постачання. Визначення рівня конкурентоспроможності індичатини є важливою передумовою для обґрунтування стратегічних напрямів розвитку галузі птахівництва, удосконалення механізмів державної підтримки та підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінка тенденцій розвитку ринку індичатини та визначення конкурентних позицій країн-виробників базується переважно на даних міжнародних статистичних і аналітичних звітів. Найбільш репрезентативними у цьому напрямі є публікації FAO та USDA, які містять узагальнені дані щодо обсягів виробництва, споживання, експорту м'яса індичатини у світі. Аналітичні платформи Tridge, IndexBox і PoultryWorld надають актуальні ринкові оцінки, динаміку цін, а також огляди основних виробників і експортерів цієї продукції. Eurostat та національні статистичні служби країн ЄС подають деталізовану інформацію про структуру виробництва й торговельні потоки у межах європейського ринку. Однак навіть за наявності значного масиву аналітичних матеріалів, у більшості з них відсутні систематизовані порівняння конкурентоспроможності індичатини між країнами з урахуванням виробничих, цінних та експортних показників. Це зумовлює необхідність формування власного підходу до інтегральної оцінки позицій держав на світовому ринку індичатини, зокрема для визначення місця України у структурі глобального виробництва та експорту.

Метою статті є оцінка рівня конкурентоспроможності українського м'яса індичатини на світовому ринку шляхом розрахунку відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) м'яса індичатини та порівнявши його із показниками у провідних країнах-виробниках.

Виклад основного матеріалу. В умовах зростаючої глобальної конкуренції оцінка позицій національного виробництва індичатини набуває особливого значення. Для визначення потенціалу розвитку галузі та її можливостей на зовнішніх ринках доцільним є застосування індикаторів, що відображають реальний рівень конкурентоспроможності у порівнянні з провідними країнами світу. З огляду на обмежену доступність повних статистичних даних, у дослідженні використано відносний підхід, який дозволяє оцінити основні параметри конкурентних переваг України на світовому ринку індичатини. На цій основі здійснено розрахунок відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) та проведено порівняльний аналіз показника між провідними виробниками даного виду м'яса [2].

Для розрахунку відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) м'яса індичатини за 2023 рік ми використаємо методологію, що поєднує основні технічні та економічні показники.

Для оцінки рівня конкурентоспроможності країн-виробників м'яса індичатини застосовано відносний індекс конкурентоспроможності (ВІК). Його особливість полягає у тому, що він розраховується на основі співвідношення ключових показників кожної країни до відповідних показників базової держави – США, які є провідним світовим виробником та експортером індичатини [3].

Такий підхід дає змогу продемонструвати масштаб відставання або наближення інших країн до лідера ринку та є доцільним за умови обмеженої доступності повних статистичних даних (зокрема, щодо собівартості та якісних характеристик продукції).

Розрахунок ВІК здійснено за трьома основними показниками:

- обсягом виробництва м'яса індичатини;
- обсягом експорту;
- середньою ціною реалізації.

Обрані показники – виробництво, експорт і ціна – є найрепрезентативнішими для оцінки рівня присутності на світовому ринку, оскільки відображають як виробничий потенціал, так і цінову конкурентоспроможність.

Отриманий індекс має оціночний та порівняльний характер, що дозволяє виявити основні диспропорції у рівнях конкурентоспроможності між країнами та визначити потенційні напрями підвищення позицій України на світовому ринку індичатини.

Розрахуємо ВІК за наступною формулою [10]:

$$ВІК_i = \frac{I_{обсяг} \times I_{експорт}}{I_{ціна}}$$

де
 $I_{обсяг}$ (індекс обсягу) – відношення обсягу виробництва і-тої країни до обсягу виробництва базової країни;

$I_{\text{експорт}}$ (індекс експорту) – відношення обсягу експорту і-тої країни до обсягу експорту базової країни;

$I_{\text{ціна}}$ (індекс ціни) – відношення ціни 1 кг індичатини і-тої країни до ціни 1 кг індичатини базової країни.

Розміщення індексів у чисельнику та знаменнику формули Відносного індексу конкурентоспроможності ґрунтується на економічному зіставленні факторів сили та факторів витрат. У чисельнику використаємо показники, які позитивно впливають на конкурентоспроможність, такі як $I_{\text{обсяг}}$ (відображає масштаб виробництва та потенціал) та $I_{\text{експорт}}$ (відображає фактичну ринкову присутність і здатність до міжнародної діяльності). Зростання будь-якого з цих індексів підвищує загальне значення ВІК. Натомість, у знаменнику знаходиться $I_{\text{ціна}}$ – показник, який негативно впливає на конкурентоспроможність, оскільки вища ціна (порівняно з бенчмарком, наприклад, США) знижує цінову привабливість товару та обмежує потенціал продажів. Таким чином, зростання знаменника (ціни) призводить до зниження ВІК, відображаючи, наскільки ціна нівелює переваги в обсягах та експорті.

На основі міжнародних звітів (USDA, Eurostat, Faostat) за 2023 рік, ми визначили провідних світових виробників та зібрали необхідні дані для проведення розрахунку (див. табл. 1).

Таблиця 1

Інформація про виробництво та експорт м'яса індичатини, 2023 р.

Країна	Виробництво, тис. т	Експорт, тис. т	Середня ціна реалізації, дол./кг
США	2,480,0	230,0	1,95
Польща	420,0	200,0	2,00
Німеччина	370,0	100,0	2,10
Бразилія	150,0	55,0	1,90
Туреччина	140,0	20,0	2,20
Україна	100,0	6,0	2,10

Джерело: складено авторами на основі [1; 4-10]

Узагальнені значення Відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК), наведені у таблиці 2, дають змогу оцінити позиції країн-виробників на світовому ринку індичатини.

Таблиця 2

Розрахунок одиничних індексів для визначення Відносного індексу конкурентоспроможності м'яса індичатини

Країна	Виробництво		Експорт		Ціна	
	Обсяг, тис. т	$I_{\text{обсягу}}$	Експорт, тис. т	$I_{\text{експорту}}$	Середня ціна реалізації, дол./кг	$I_{\text{ціни}}$
США	2480,0	1,000	230,0	1,000	1,95	1,000
Польща	420,0	0,169	200,0	0,870	2,00	1,026
Німеччина	370,0	0,149	100,0	0,435	2,10	1,077
Бразилія	150,0	0,060	55,0	0,239	1,90	0,974
Туреччина	140,0	0,056	20,0	0,087	2,20	1,128
Україна	100,0	0,040	6,0	0,026	2,10	1,077

Джерело: розраховано та складено авторами на основі [1; 4-10]

Для наочності отриманих результатів розрахунку Відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) м'яса індичатини побудовано графічне зображення, яке демонструє співвідношення показників між провідними країнами-виробниками м'яса індичатини (див. рис. 1).

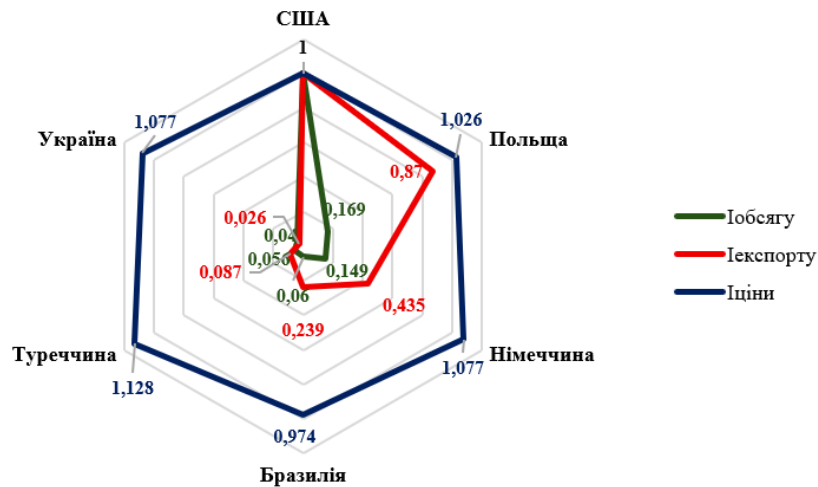

Рис. 1. Профіль конкурентоспроможності м'яса індичатини за одиничними індексами Відносного індексу конкурентоспроможності, 2023 р.

Джерело: сформовано авторами

Розрахунок відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) м'яса індичатини наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Відносний індекс конкурентоспроможності м'яса індичатини, 2023 р.

Країна	Розрахунок	Відносний індекс конкурентоспроможності (ВІК)
США	$(1,000 \times 1,000) / 1,000$	1,000
Польща	$(0,169 \times 0,870) / 1,026$	0,143
Німеччина	$(0,149 \times 0,435) / 1,077$	0,060
Бразилія	$(0,060 \times 0,239) / 0,974$	0,015
Туреччина	$(0,056 \times 0,087) / 1,128$	0,004
Україна	$(0,040 \times 0,026) / 1,077$	0,001

Джерело: складено авторами

США очікувано має ВІК м'яса індичатини 1,000, оскільки виступає базою для порівняння. Їхня конкурентоспроможність базується на абсолютних масштабах виробництва та експорту. Польща (0,143) є найсильнішим конкурентом серед обраних країн. Хоча їхній обсяг виробництва становить лише 16,9 % від американського, їхній Індекс експорту (0,870) є високим (експорт складає 87 % від експорту США), що свідчить про сильну експортну орієнтацію та здатність конкурувати на міжнародних ринках. Німеччина (0,060) має високий обсяг виробництва, але їхній ВІК м'яса індичатини нижчий, ніж у Польщі, переважно через вищу ціну (1,077) та меншу експортну частку відносно США. Бразилія (0,015) демонструє цінову конкурентоспроможність (0,974), але їхній ВІК м'яса індичатини низький через невеликі обсяги виробництва та експорту індичатини порівняно з лідерами (хоча вони є гігантами в експорті курятини).

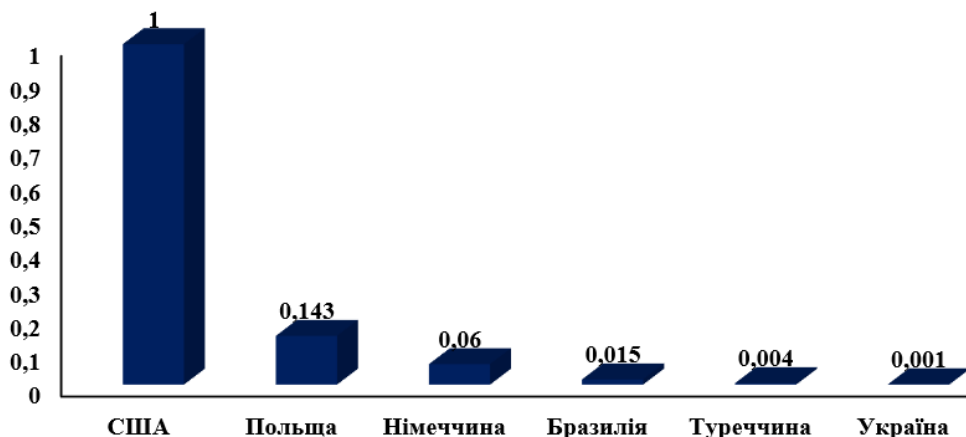

Рис. 2. Показники Відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) м'яса індичатини у провідних країнах-виробниках, 2023 р.

Джерело: сформовано авторами

Україна (0,001) має найнижчий ВІК у цій вибірці. Це свідчить про те, що за масштабами (обсяг і експорт), Україна поки що не може конкурувати зі світовими лідерами. Навіть при середньому показнику ціни (1,077, на рівні Німеччини) дуже низький Індекс експорту (0,026), який знижує загальний показник. Конкурентоспроможність української індичатини на міжнародній арені визначається ціною, але сильно обмежується абсолютними обсягами виробництва та експорту. Це говорить про необхідність нарощування потужностей та розширення експортних ринків для підвищення відносної конкурентоспроможності.

Грунтуючись на тому, що Відносний індекс конкурентоспроможності (ВІК) України має вкрай низьке значення (0,001), що свідчить про відсутність масштабу та абсолютного домінування на світовому ринку, а також на необхідності підвищення експортного потенціалу в умовах військових викликів, необхідно сформувати напрями, які мають бути спрямовані на компенсацію відставання в обсягах через підвищення ефективності та вартості одиниці продукції (див. табл. 4).

Таблиця 4

Напрями підвищення конкурентоспроможності українського м'яса індичатини (на основі розрахованого ВІК)

Напрямок підвищення конкурентоспроможності	Основна мета	Вплив на ВІК	Ключові заходи
Продуктова диверсифікація та якість	Підвищення маржі та цінового індексу, компенсуючи низький індекс обсягу.	Збільшення $I_{\text{обсягу}}$ (через зростання доданої вартості).	Глибока переробка, створення національного бренду.
Експортна стратегія	Збільшення експортної частки та освоєння високомаржинальних ніш.	Збільшення $I_{\text{експорту}}$ (через вихід на нішеві ринки).	Фокус на нішевих ринках ЄС.
Інституційна та логістична підтримка	Зниження ризиків та компенсація витрат, що тиснуть на кінцеву ціну.	Зменшення $I_{\text{ціни}}$ (через зниження ціни).	Компенсація логістичних витрат, інвестиції у переробні потужності.

Джерело: сформовано авторами

Напрямок продуктової диверсифікації та якості є ключовим для підвищення ВІК, оскільки він дозволяє компенсувати мінімальний обсяг через збільшення доданої вартості і включає:

1. Пріоритет глибокій переробці та продуктивній диверсифікації, що передбачає спрямування інвестиційних та виробничих зусиль на розширення асортименту переробленої продукції (напівфабрикати, готові страви, фасовані м'ясні продукти), а не на збільшення обсягу сировини. Продукція глибокої переробки має значно вищу маржинальність, яка здатна нівелювати абсолютне відставання у масштабі (низький ВІК), компенсуючи також високі логістичні витрати.

2. Формування та просування національного бренду якості, акцентуючи увагу на якості, екологічності та відповідності європейським стандартам. Фокус на якості дозволяє конкурувати на нецінових факторах з лідерами, які мають високий ВІК (США, Польща), і виправдати високий показник

індексу ціни України (1,077), що відповідає глобальному попиту на продукти здорового харчування.

Мета експортної стратегії – підвищити вкрай низький Індекс експорту (0,026) і переорієнтувати збут для отримання максимальної цінової надбавки за продукцію. Переорієнтація експорту на нішеві ринки дозволить сфокусувати експортні зусилля не на найбільших світових споживачах, де домінують глобальні гравці, а на нішевих ринках ЄС та третіх країн, чутливих до якості та готових платити надбавку за якісну продукцію. Низький ВІК України означає, що вона не має цінової переваги на глобальних ринках. Ефективніше закріпитися у високомаржинальних, але менш об'ємних сегментах, які дозволять збільшити чистий прибуток без необхідності різкого нарощування обсягів, що є нереалістичним в умовах війни.

Напрямок інституційної та логістичної підтримки покликаний знизити ризики, які негативно впливають на рентабельність, захищаючи високий індекс ціни від неконтрольованого зростання.

1. Створення механізму компенсації підвищених логістичних витрат передбачає запровадження програми часткової компенсації зростання вартості доставки (розраховується як логістична надбавка для експортерів, особливо для продукції глибокої переробки). Логістичні та інфраструктурні бар'єри, а також воєнні ризики, спричиняють значне зростання собівартості. Державна підтримка цих витрат є критично важливою для збереження рентабельності експорту, оскільки цінова перевага нівелюється високими витратами.

2. Пріоритетне інвестиційне стимулювання переробних потужностей: передбачає спрямування державних грантів, пільгових кредитів та інвестиційних програм на модернізацію та створення нових потужностей для глибокої переробки індичатини. Інвестиції у сировинне виробництво (при низькому індексу обсягу) є менш ефективними, ніж інвестиції у переробку, яка забезпечує більшу маржу та дозволяє інтегруватися у європейські та світові ланцюги постачань.

3. Спрощення регуляторних процедур для ринків ЄС: активізація співпраці з ЄС щодо гармонізації ветеринарних та фітосанітарних вимог та спрощення митних процедур для експортерів. Малі та середні виробники (характерні для низького ВІК) потребують мінімізації бюрократичних витрат та часу для забезпечення стабільності експортних поставок.

Проведене дослідження дозволило кількісно оцінити позицію України на світовому ринку індичатини за допомогою Відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК) м'яса індичатини, використовуючи як базу для порівняння США. Розрахунки засвідчили, що ВІК української продукції складає лише 0,001, що різко контрастує з показниками світових лідерів (США – 1,000, Польща – 0,143). Цей вкрай низький абсолютний показник є прямим наслідком критичного відставання у масштабах виробництва та експорту, про що свідчать мінімальні значення одиничних індексів обсягу та експорту (0,040 та 0,026 відповідно). Водночас було встановлено, що ціновий індекс України (1,077) є відносно високим і перевищує показники більшості конкурентів, що свідчить про наявність значних нецінових факторів у структурі собівартості, а також про потенційну перевагу у продукції з доданою вартістю. Таким чином, проведений аналіз підтверджує, що українська індичатина не може і не повинна конкурувати з глобальними лідерами за обсягами чи найнижчою ціною. Виявлений дисбаланс у структурі конкурентоспроможності однозначно визначає стратегічний напрям для розвитку галузі: необхідно компенсувати брак масштабу шляхом пріоритетного розвитку глибокої переробки та інновацій. Інституційні рекомендації, такі як компенсація логістичних витрат та інвестиційне стимулювання переробних потужностей, мають вирішальне значення для захисту прибутковості та забезпечення стійкості експортних потоків в умовах воєнних викликів, що є важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності української індичатини на міжнародному ринку.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено рівень конкурентоспроможності українського м'яса індичатини на світовому ринку за допомогою відносного індексу конкурентоспроможності (ВІК). Отримані результати засвідчили суттєве відставання України від провідних виробників, зокрема США, Польщі та країн ЄС, за обсягами виробництва та експортною активністю, що зумовлює низькі позиції у міжнародному рейтингу. Підвищення конкурентоспроможності української індичатини потребує комплексних дій, спрямованих на розширення експортних можливостей, забезпечення державної підтримки інноваційних виробників та формування позитивного іміджу українського продукту на міжнародному ринку.

Література

1. FAO. 2024. World Food and Agriculture – Statistical Yearbook 2024. Rome. URL: <https://doi.org/10.4060/cd2971en> (дата звернення: 25.10.2025).

2. Global Fresh Whole Turkey price. Tridge. URL: <https://dir.tridge.com/prices/fresh-whole-turkey?utm> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Kalman A., Szollosi L. Global tendencies in turkey meat production, trade and consumption. *Acta Agraria Debreceniensis*. 2023. № 2. С. 89-83. DOI: <https://doi.org/10.34101/actaagrar/2/12594>.
4. OEC / The Observatory of Economic Complexity. 2023. URL: <https://surl.lu/imnlbc> (дата звернення: 25.10.2025).
5. Ukraine - Turkey Meat - Market Analysis, Forecast, Size, Trends And Insights Please mention the Source. URL: <https://www.indexbox.io/search/production-turkey-meat-ukraine/> (дата звернення: 28.10.2025).
6. USDA, Economic Research Service. *Livestock, Dairy, and Poultry Outlook* (LDP-M), October 2023. URL: <https://surl.li/ausyev> (дата звернення: 25.10.2025).
7. USDA, Foreign Agricultural Service. *Livestock and Poultry: World Markets and Trade*, October 2023. URL: <https://surl.lt/dyurgu> (дата звернення: 25.10.2025).
8. Славянська В. Європейський ринок індиківництва. *AgroTimes.ua*. 2023. URL: <https://surl.li/nmuwqi> (дата звернення: 25.10.2025).
9. Poultry statistics. Eurostat. 2022. URL: <https://surl.li/bmsevx> (дата звернення: 25.10.2025).
10. Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. OECD Publishing, 2005, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/533411815016>

References

1. FAO (2024) World Food and Agriculture. Statistical Yearbook 2024, Rome, available at: <https://doi.org/10.4060/cd2971en> (accessed October 23, 2025).
2. Tridge (2023) Global Fresh Whole Turkey price, available at: <https://dir.tridge.com/prices/fresh-whole-turkey?utm> (accessed October 23, 2025).
3. Kalman, A. and Szollosi, L. (2023) Global tendencies in turkey meat production, trade and consumption, *Acta Agraria Debreceniensis*, vol. 2, pp. 83-89. DOI: <https://doi.org/10.34101/actaagrar/2/12594>.
4. OEC (2023) The Observatory of Economic Complexity, available at: <https://surl.lu/imnlbc> (Accessed October 23, 2025).
5. IndexBox (2025) Ukraine - Turkey Meat - Market Analysis, Forecast, Size, Trends And Insights Please mention the Source, available at: <https://www.indexbox.io/search/production-turkey-meat-ukraine/> (accessed October 28, 2025).
6. USDA (2023) Economic Research Service. *Livestock, Dairy, and Poultry Outlook*, available at: <https://surl.li/ausyev> (accessed October 23, 2025).
7. USDA (2023) Foreign Agricultural Service. *Livestock and Poultry: World Markets and Trade*, available at: <https://surl.lt/dyurgu> (accessed October 23, 2025).
8. Slavianska, V. (2024) Yevropeyskyi rynek indykivnytstva [European turkey farming market]. *AgroTimes.ua*. Available at: <https://surl.li/nmuwqi> (accessed October 23, 2025).
9. Eurostat (2022) Poultry statistics. Available at: <https://surl.li/bmsevx> (accessed October 23, 2025).
10. OECD (2005) Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/533411815016>